

MÜRTƏZA MÜŞFIQ KAZIMI

QORXULU
TEHRAN

Tərcüməçi:
Mirzə Həsən

qanun nəşriyyatı

Roman iki gəncin – Fərruxla Mehinin sevgisindən bəhs edir. Onlar sevgiləri uğrunda mübarizəyə atılırlar. Süjet boyu XX əsr İran mühitində qadınların cəmiyyətdəki rolu, siyasi-iqtisadi vəziyyət, saraydaxili intriqalar, harınlamış şahzadələrin eyş-işrət dolu həyatı ən incə detallarına qədər təsvir edilib. Əsər İran ədəbiyyatında ilk sosial roman hesab olunur.

Mürtəza Müşfiq Kazimi. QORXULU TEHRAN

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2024, 560 səh.

Janr: fiction/roman

Ölçü: 145x210 mm

Cild: yumşaq

Çapa imzalandı: 15.03.2024

Naşir: Şahbaz Xuduğlu

Tərcüməçi: Mirzə Həsən

Korrektorlar: Səidə İsmayıl,
Ülvyyə Emin

Texniki redaktor: Aydın Səlimli

Mətn dizaynı: Rəhilə Şamilqızı

Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pros., 76

Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212-42-37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

www.fb.com/Qanunpublishing

www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-36-944-1

© Qanun Nəşriyyatı, 2021; 2024

© Azərənşr, 1965

BİRİNCİ HISSƏ

**BİR GƏNCİN
TALEYİ**

I fəsil

ÇALAMEYDAN QƏHVƏXANASI

1330-cu il şaban ayının 17-si, bazar ertəsi, ikinci çağrı idi. Dün-yada ən əski mədəniyyət mərkəzi və böyük şairlər məskəni olmaq-la fəxr edən İran məmləkətinin paytaxtı Tehran şəhəri tamamilə sakit və aram idi. Şiddətli külək əsirdi. Xiyabanlarda toz və tor-paqdan gediş-gəliş çətinləşmişdi. Yalnız ara-sıra tək-tək adamların, məcburiyyət üzündənmi, ya nədənsə toz-torpaq fırtınasına baxma-yaraq, evlərindən çıxıb şəhərin müxtəlif tərəflərinə getdikləri görü-nürdü.

Tehran nisbətən böyük şəhər hesab edilsə də, məmur və abad hissəsi yalnız şimal tərəfidir ki, fayton və konka da ancaq o tərəfdə olur. Cənub tərəfi isə üçüncü təbəqə adamların məskəni olduğu üçün çox dar, dolaşlıq və çala-çuxur küçələrdən ibarətdir.

Bu tərəfdə, yəni şəhərin cənub hissəsində Çalameydan adlı bir məhəllə var ki, Parisin Kur-de-Miraki məhəlləsinə çox oxşayır. Parisdə olduğu kimi burada da əvvəldən ictimai tərbiyələri olmayan və insaniyyətlərini başqalarından daha çox itirən bir para əhali yaşamaqdadır. Azacıq bir şeyin və ya əhəmiyyətsiz bir hadisənin üstündə bir-birini öldürməyə hazır olanlar da bu hissədə yaşayır. Yeri düşəndə başqasını öldürüb pulunu və ya malını aparmaqdan çəkinməyən caniləri həmişə burada görmək mümkündür. İndi də on-ların tör-töküntülərini orada görmək olar. Xüsusən “Baba Novruzəli” küçəsində keçmişdə üz verən vaqiyələr bizim göstərdiklərimizin doğ-ruluğunu təsdiq edir.

Bu məhəllədə yaşayanlar hər şeydən məhrum olduqları kimi, siyasətdən də büsbütün uzaqdırlar. Bunlar heç bir şeyin qayğısına qalmadan öz həyatlarını sürüb başa verməkdədirlər. Hətta çox vaxt Tehranın şimal hissəsində üz verən kabinə dəyişikliyi və başqa bu kimi hadisələrdən bütün aləm xəbərdar olduğu halda, onlar həmişə xəbərsizdirlər.

Nəzmiyyə¹ həbsxanasından qaçmağa müvəffəq olan oğru və caniləri çox vaxt bu məhəllədə axtarıb tapmaq olar.

Bu məhəllənin müxtəlif yerlərində bir çox xüsusi qəhvəxanalar vardır. Bu qəhvəxanaların hər biri yuxarıda göstərdiyimiz adamların bir növ yığınaq yeri, sığınacaq mənzilləridir.

Hekayəmiz başlanan gündə göstərdiyimiz qəhvəxanaların birində bir dəstə adam söhbət etməkdə idi.

Çubuq, tiryək və samovarın tüstüsü qəhvəxanayı o qədər çulğamışdı ki, qapısının ancaq bir gözündə olan tozlu və çirklə şüşədən (çünki qalan gözlər qəzet kağızı ilə tutulmuşdu) içərini görmək mümkün deyildi.

Daxildəki hava olduqca ağır və kəşif idi. Bu yaşayışa, bu şeylərə adət etməyən adam başını buraya uzatsaydı, yəqin ki, ürəyi bulanardı.

Bu qəhvəxanadakılar müxtəlif qisim insanlardan ibarət olsalar da, diqqətlə baxdıqda burada insanların ən aşağı qismini hər kəs görə bilirdi. Bunlar iki-iki, üç-üç halay qurub çay içir və ya tiryək çəkə-çəkə söhbət edirdilər.

Yalnız bir bucaqda dinməz-söyləməz qüssəli halda oturub papiros çəkən bir nəfər nəzərə çarpırdı. Bu 25 yaşında qarabuğdayı cavanın çəkik burnu, qələmi qaşları, nazik dodaqları, mavi və cazibəli gözləri var idi. Əynindəki paltar olduqca köhnə və cındır idi. Güldükdə nazik dodaqları arasından yoxsulluğu ilə heç də uymayan ağ və inci

---

¹ Polis idarəsi.

dişlərini göstərərdi. Əynindəki cındır paltardan aydın etmək olurdu ki, o, son dərəcə ağır həyat keçirməkdədir.

Oturduğu yerdə fikir və xəyalətə qərq olmuşdu. Ara-sıra başını qaldırıb ətrafı gözücü süzdükdən sonra yenə də dərin fikrə gedirdi. Qarşısındakı qara dəmir qutudan axırncı papirosunu çıxarıb çəkmək istəyirdi ki, bir nəfər ona yanaşdı. Bu, qəhvəxana sahibi idi. Bədən quruluşu cəhətdən kobud, biçimsiz, başında böyük keçə papaq, gözləri pörtlək, burnu da yekə idi. Əlini cavanın çiyinə qoyub dedi:

– Cavad, nə üçün bu gün belə bikefsən?

Cavad başını ağır-ağır qaldırıb cavab verdi:

– Heç, əmican, bir şey yoxdur, bir az boş xəyalət başımı qarışdır-mış, allaha şükür, sizi gördüm, hamısı dağıldı.

– Yox, Cavad, belə deyil, mən görürəm ki, sən neçə gündür qüssəlisən. Şübhəsiz, bir şey var, ancaq ürəyinin dərini mənə açıb demək istəmirsən.

– Xeyr, əmican, əhəmiyyətli bir şey yoxdur, yalnız halım bir az pozuqdur.

– Bu dediklərinin hamısı yalandır, mənimlə açıq danış! Doğru-dan a... Nə üçün neçə gündür, işə getmirsən?

Cavad qəmli bir səslə dedi:

– Doğrusu, əmican, usta ilə aramızda inciklik olub, daha onun yanında işləmək istəmirəm.

Qoca gülə-gülə dedi:

– Belə işə, əhəmiyyətsiz bir şeydir. İstəyirsən, mən özüm ustanı buraya çağırırdım, bir-iki stəkan çay ilə qarnını qızdırıb sizi barış-dırım?..

Qocanın adı Baba Həsən idi. Bu sözləri deyə-deyə bir neçə dəfə əli ilə gəncin çiyinə vurdu.

Cavad tez dedi:

– Xeyr, xeyr, belə şey etməyin!

Qoca, Cavadın sözlərinə etina etmədən soruşdu:

– Bu qədər ovqattəlxlik bunun üçün mü idi?

– Bəli, əmican, bilirsiniz ki, aldığım dörd-beş qranı axşam işdən qayıdanda çörəyə verib anam, bacım və bacımın iki uşağı üçün aparmalıyam. İndi üç gündür ki, usta ilə dalaşdığımndan işsiz qalıb axşamlar əliboş evə qayıdırəm; bu da mənim üçün böyük bir dərd olmuş. İndiyəcən nə qədər axtardımca da, bir iş tapa bilmədim; bilmirəm, bundan sonra necə olacaq?!

Baba Həsən zahirindən xoş ürəkli və rəhmli bir insana bənzəməsə də, batində olduqca rəhmli və mehriban idi. Cavad danışdıqca onun halı dəyişirdi. Biçarə Cavadın ağır vəziyyəti onun qəlbini elə yandırdı ki, ixtiyarsız olaraq gəncin əlini tutub dedi:

– Oğlum, səbir elə, qüssə etmə! – Tez cibindən iki ağ pul çıxarıb Cavadın ovucuna basdı. – Hələlik bu pul ilə bir az çörək al, evə apar, inşallah, bu günlərdə özüm sənə üçün münasib bir iş axtarıb taparam.

Cavadın iri gözləri yaşla doldu.

– Ah, babacan! Sizin insanıyyət və mərdanəliyinizə qarşı nə deyim?! Bu mərhəmətinizlə məni utandırdınız...

Baba Həsən öz təəssüratını yapma gülüşlə gizlətmək məqsədi ilə:

– Oğlum, indi bu sözlərin yeri deyil. – dedi. – İnşallah, tezliklə sənə üçün bir iş tapıb düzəldərəm.

Qoca bu sözləri dedikdən sonra samovarın başına qayıdıb çay tökməklə məşğul olan şeyirdinə nə iş görəcəyini göstərməyə başladı.

Cavad tək qaldı. Pulu olduğu üçün əvvəlkinə nisbətən xoşhal görünürdüsə də, bir azdan sonra yenə gözləri yol çəkib fikir və qəm dəryasına daldı.

Hekayəmizin hər tərəfini möhtərəm oxucularımıza aydınlatmaq lazım olduğundan, bu cavanın müxtəsər də olsa, tarixçəsini, işinin vəziyyətini aydınlaşdırmaq lazımdır.

Bu vəqədən təqribən altı il əvvəl, Tehranın Səngləş adlanan məhəlləsinin bir az geniş küçəsində, zahirindən sənətkara məxsus olması anlaşılan bir evdə üç kişi, iki qadın və iki uşaqdan ibarət bir ailə yaşamaqda idi. Kişilərdən birincisi – ailə başçısı 45 yaşlı, xoş simalı, iricüssəli bir adam idi. İkincisi 30 yaşında bir cavan, üçünçüsü də təqribən 20 yaşında bir gənc idi. Qadınlardan biri 40, o birisi 28 yaşında idi. Uşaqların birinin üç yaşı hələ tamam olmamışdı, o biri isə südəmər idi. Bu nəcib ailənin yaşayışı da özünə görə yaxşı idi.

Ailə başçısının adı usta Əli, sənəti də başmaqçılıq idi; Tehranın tanınmış sənətkarlarından hesab olunurdu. 30 yaşındakı cavan Cavadın yeznəsi, usta Əlinin kürəkəni Rza idi. Uşaqlar da usta Əlinin nəvələri, Cavadın bacısı uşaqları idilər.

Bu ailə usta Əlinin dükanından gələn mədaxil və Rzanın aldığı gündəlik muzd ilə olduqca asudə və xoşbəxt yaşamaqda idi. Cavad o vaxtlar atasının sənətinə, yəni başmaqçılığa yeni başladığından hələ atasının məqamına çata bilməmişdi, daha doğrusu, usta olmamışdı.

Həç kəsin səadət və asudəliyi həmişəlik olmadığı kimi, bu ailənin də xoşbəxtliyi bünövrəsindən xarab oldu.

O zaman Tehranda tif naxoşluğu var idi. Bu azar hər gün bir bədbəxtin yaxasından yapışib ölüm girdabına yuvarladır. Bizim usta Əli də bu naxoşluğa tutuldu, həkimlərin səy və əlacından bir fayda hasil olmadı, beş gün yatdıqdan sonra öldü və ölümü ilə də bütün ailəni müsibətə düşər elədi.

Hələ bu az imiş kimi, qəza bu ailə üçün başqa bir bədbəxtlik də hazırlamağa başladı. Ustanın ölümündən üç gün sonra xəstəlik Rzanı da yaxaladı.

Qadınlardan və Cavadın bu hadisələrdən nə dərəcədə məhzun və müztərib olduqlarını hər kəs düşünə bilər. Fələk bunların təşviş və izzirablarını azaltmaq əvəzinə daha da artırdı, yəni yeddi gün sonra zavallı Rza da öldü.

Bu gözlənilməyən bədbəxtliyin səbəbinə bunların tutulduğu qəm və qüssəni təsvir etmək mümkün deyil.